

Тарасенко О. А. Пленер та імпресіонізм у живописі Одеси // Збереження і розвиток традицій пленеру: художня освіта і арт-туризм: тези доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції (1-3 лют. 2019 р., м. Одеса) / коорд. проекту Д. О. Величко; упорядн. А. І. Носенко; відп. секр. Д. О. Величко, А. І. Носенко; ДЗ «Південноукр. Нац. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського». – Одеса: Астропрінт, 2019. – с. 5 – 7.

Ключові слова: пленер, імпресіонізм, живопис Одеси, світло, пейзаж.

Анотація: показано особливості пленеру та імпресіонізму в живописі Одеси на прикладі творчості митців другої половини ХХ століття.

Тарасенко Ольга Андріївна, Заслужений діяч мистецтв України, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», член Національної спілки художників України, м. Одеса, Україна

Пленер та імпресіонізм у живописі Одеси

Ключові слова: пленер, імпресіонізм, живопис Одеси, світло, пейзаж.

Одеса – ідеальне місце для пейзажного пленерного живопису. Безсумнівно, що щедра енергія сонця очищає разом із палітрами живописців і їх ауру. Згадаймо історію. З часів Ренесансу важливо було показати індивідуальність: тому панував жанр портрету. Пейзаж виділювався як самостійний жанр тому, що через нього художник втілював свій погляд на світ, власну точку зору. Цьому відповідав винахід прямої перспективи. Центром ставав погляд художника і відповідно цей погляд, як і просторова позиція автора, запозичувалися чутливим глядачем.

Художники Одеси відчували і проявили притаманний їй особливий колірний лад. Чи помічали Ви, що немає однакових небес і морів? Потрібно володіти особливим, розвиненим сприйняттям, щоб передати це. Адже, наприклад, в XVIII і на початку XIX століття тільки італійський пейзаж вважався гідним зображення як ідеально прекрасний. Яка робота в осягненні багатогранності краси природи повинна була відбутися, щоб можна було відчувати безповоротній і тому важливий кожний рух життя. Не

випадково художники пейзажисти обрали своєю темою життя хмар, рух вод, мереживо дерев, що згинаються вітром.

Пейзаж – це неповторне співставлення неба, землі і води. Якщо художник має особливо тонке бачення, здатність увійти в співзвуччя з природою і пронести через свій душевний стан, одухотворити її, то виходить картина, дивлячись на яку глядач наповнюється цілющою енергією чистоти. Натуралістична «виписаність» предмета відвела б від головного – натхненності матерії. *«Якщо є у творі художника щось неминує, то це його щире ставлення, його відчуття, його вправність. Холодний розрахунок і відсутність вміння робить твір художника не потрібним ні для кого»*, – писав патріарх пейзажного живопису Одеси К.К. Костанді.

Важливою виявляється не надособистісна, ідеальна (як, наприклад, в давньоруському іконописі), а індивідуальна точка зору. Ще в 1893 р. Костанді замислювався про відмінність фотографічного об'єктива і ока художника. У листі Б.І. Егізу він писав: *«Про суб'єктивності в мистецтві мені здається погляд Волконського вірним. Рембрандт, Веласкес, Рубенс, Тіціан і багато інших тому і цікаві, що не схожі один на одного, кожен з них дивиться зі своєї точки зору на зовнішній і внутрішній світ, а не з точки зору фотографічного апарату»*.

Пленерний живопис, і його максимальний прояв – імпресіонізм («враження») розвивалися в останній третині XIX століття. Людина виявилася здатною відчувати нестримний потік річки життя і знайти засіб за допомогою світла і пов'язаного з ним кольору увічнити мить. Пленер представляє собою своєрідну сходинку в переході від романтизму, живопису барбізонців – до імпресіонізму. У свою чергу, імпресіонізм, із притаманним йому розвітленням предмета у просторі, є етапом до абстрактного живопису. Підтвердженням цього є висловлювання Кандинського та Малевича про те враження, яке справив на них «Стіг сіна» Клода Моне.

Художники розівтілюють щільний світ речей. Взаємопроникнення простору і предметів утворює єдину універсальну матерію, що володіє якостями плинності і нескінченного руху. «Мальовнича тканина» полотен М.А. Шелото, Д.М. Фрумїної, А.С. Гавдзинського, В.М. Литвиненка, В.П. Жураковського, В.Г. Путейко, О.П. Кучинської складається з численних найтонших дотиків пензля. То ущільнюючись, то розряджаючись, барвисті мазки створюють ефект вібруючого світлоповітряного простору. Як це властиво імпресіонізму, колір в творах майстрів Одеси є матеріалізацією світла. Розчиняючи предмет, світло звільняє його від непроникності. Тим самим, в картинах проявляється невловима грань між буттям і небуттям, пам'ять про божественну першооснову.

Важливо не тільки «Що?», а «Як?» відчуває людина. Художник відрізняється станом душі, здатної загострено сприймати життя в його русі і запам'ятовувати цей стан, втілюючи у художніх образах. Все минає. Але магія образотворчого мистецтва (не тимчасового, на відміну, наприклад, від музики або кіно) в тому, що образ увічніюється.